



246343

การวิเคราะห์สถานการณ์การส่งเสริมการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้อง
ในผู้ป่วยสูงอายุ หอผู้ป่วยศัลยกรรมชาย 1
โรงพยาบาลนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่

วิชุดา จิรมงคลการ

พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
กันยายน 2554



600250952

การวิเคราะห์สถานการณ์การส่งเสริมการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้อง
ในผู้ป่วยสูงอายุ หอผู้ป่วยศัลยกรรมชาย 1
โรงพยาบาลนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่

วิชุดา จิรมงคลการ

การค้นคว้าแบบอิสระนี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ



บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
กันยายน 2554

การวิเคราะห์สถานการณ์การส่งเสริมการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้อง
ในผู้ป่วยสูงอายุ หอผู้ป่วยศัลยกรรมชาย 1
โรงพยาบาลนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่

วิชุดา จิรมงคลการ

การค้นคว้าแบบอิสระนี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ

.....
รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงฤดี ลาสุยะ

..... กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โรจน์ จินตนาวัฒน์

..... กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริรัตน์ ปานอุทัย

..... กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วันเพ็ญ เอี่ยมจ้อย

คณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โรจน์ จินตนาวัฒน์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริรัตน์ ปานอุทัย

16 กันยายน 2554

© ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. โรจน์ จินตนาวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริรัตน์ ปานอุทัย อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ ซึ่งได้สละเวลาในการให้คำปรึกษาชี้แนะ ตรวจสอบ และแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี ตลอดระยะเวลาของการศึกษา จนกระทั่งการค้นคว้าแบบอิสระเสร็จสมบูรณ์ และคณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระที่ให้คำแนะนำ ผู้ศึกษารู้อีกซึ่งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงในความกรุณา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่กรุณาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และตรวจสอบความตรงของเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ สำหรับผู้ศึกษาได้นำไปปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทความรู้ระหว่างการศึกษานี้ ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลนครพิงค์ หัวหน้ากลุ่มการพยาบาล หัวหน้าพยาบาล ศัลยกรรมและหัวหน้าหอผู้ป่วยศัลยกรรมชาย 1 ที่ให้โอกาสกับผู้ศึกษา และขอขอบคุณ ศัลยแพทย์ วิทยุวิทยุพยาบาล พยาบาลห้องประจำห้องผ่าตัดและเจ้าหน้าที่ในหอผู้ป่วยศัลยกรรมชาย 1 ที่ให้ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกในการศึกษาและเก็บข้อมูล และขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่าง ผู้ป่วยสูงอายุ ญาติผู้ดูแลผู้ป่วยสูงอายุ ที่ให้ความร่วมมือในการศึกษาเป็นอย่างดี จนการค้นคว้าแบบอิสระสำเร็จตามวัตถุประสงค์ จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

สุดท้ายนี้ ผู้ศึกษาขอขอบคุณผู้ร่วมเรียนสาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุทุกท่าน ที่ช่วยเหลือและให้กำลังใจ จนทำให้การค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี คุณค่าและประโยชน์อันเกิดจากการค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้ ขอมอบแด่ทุกท่านที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในครั้งนี้

วิชุดา จิรมงคลการ

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ การวิเคราะห์สถานการณ์การส่งเสริมการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้องในผู้ป่วยสูงอายุ หอผู้ป่วยศัลยกรรมชาย 1 โรงพยาบาลนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน นางสาววิชุดา จิรมงคลการ

ปริญญา พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การพยาบาลผู้สูงอายุ)

คณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. โรจน์ จินตนาวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริรัตน์ ปานอุทัย อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

246343

ภาวะแทรกซ้อนที่เกิดขึ้นจากการผ่าตัดช่องท้องในผู้ป่วยสูงอายุอาจส่งผลกระทบต่อเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ ดังนั้นการส่งเสริมการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้องจะช่วยป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อนจากการผ่าตัดได้ การวิเคราะห์สถานการณ์ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายโครงสร้าง กระบวนการ และผลลัพธ์ในการส่งเสริมการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้องในผู้ป่วยสูงอายุ หอผู้ป่วยศัลยกรรมชาย 1 โรงพยาบาลนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่ กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ คือกรอบแนวคิดคุณภาพของการบริการด้านสุขภาพของ โดนาบีเดียน ศึกษาระหว่างเดือน มิถุนายน – สิงหาคม พ.ศ. 2554 ประชากรประกอบด้วย หัวหน้าพยาบาลกลุ่มงานศัลยกรรม หัวหน้าหอผู้ป่วยศัลยกรรมชาย 1 และพยาบาลวิชาชีพประจำหอผู้ป่วยศัลยกรรมชาย 1 จำนวน 13 คน กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย 1) ผู้ป่วยสูงอายุที่มารับการผ่าตัดช่องท้องจำนวน 19 คน 2) ผู้ดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่ได้รับการผ่าตัดช่องท้อง จำนวน 10 คน 3) บุคลากรที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยศัลยกรรมชาย 1 ประกอบด้วย ศัลยแพทย์จำนวน 5 คน วิชาญพยาบาล จำนวน 5 คน และพยาบาลห้องผ่าตัด จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย 1) แนวคำถามในการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก 2) แบบสังเกตการปฏิบัติกรส่งเสริมการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดของบุคลากรสุขภาพ 3) แบบสังเกตการปฏิบัติตัวหลังการผ่าตัดช่องท้องของผู้ป่วยสูงอายุ

4) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ป่วยสูงอายุและผู้ดูแลผู้ป่วยสูงอายุและ 5) แบบบันทึกการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัด การเกิดภาวะแทรกซ้อนหลังการผ่าตัดและจำนวนวันนอนในโรงพยาบาล ในระยะหลังการผ่าตัด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและการจัดกลุ่มข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า

1. ด้านโครงสร้าง โรงพยาบาลยังไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้อง ไม่มีพยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ ไม่มีแนวปฏิบัติทางคลินิกในการส่งเสริมการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้อง ไม่มีสื่อการสอนที่เหมาะสมกับผู้ป่วยสูงอายุและจำนวนพยาบาลยังไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้องในผู้ป่วยสูงอายุ

2. ด้านกระบวนการ ทีมบุคลากรสุขภาพมีการส่งเสริมการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้องในผู้ป่วยสูงอายุแต่ไม่เป็นระบบและขาดความต่อเนื่อง

3. ด้านผลลัพธ์ ภาวะแทรกซ้อนที่พบในกลุ่มตัวอย่างได้แก่ อาการอึดแน่นท้อง 12 ราย ภาวะสับสนหลังการผ่าตัด 4 ราย แผลอักเสบติดเชื้อ 3 ราย ปอดอักเสบ 2 ราย และการติดเชื้อในกระแสเลือด 1 ราย ส่วนจำนวนวันนอนโรงพยาบาลหลังการผ่าตัดอยู่ระหว่าง 2 ถึง 33 วัน มีค่าเฉลี่ย 9.58 วัน

ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาคุณภาพในการส่งเสริมการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้องในผู้ป่วยสูงอายุ หอผู้ป่วยศัลยกรรมชาย 1 โรงพยาบาลนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงด้านโครงสร้าง กระบวนการ เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดี

Independent Study Title Situational Analysis of Abdominal Postoperative Recovery
Promotion Among Elderly Patients, Male Surgery 1 Unit,
Nakornping Hospital, Chiang Mai Province

Author Miss Wichuda Jiramongkonkran

Degree Master of Nursing Science (Gerontological Nursing)

Independent Study Advisory Committee

Assistant Professor Dr. Rojanee Chintanawat Advisor

Assistant Professor Dr. Sirirat Panuthai Co-advisor

ABSTRACT

246343

Complications arising from abdominal surgery in elderly patients may be life-threatening; therefore, recovery promotion after abdominal surgery will help prevent the complications of surgery. This situational analysis aimed to describe the structure, process, and outcomes of abdominal postoperative recovery promotion in elderly patients at Male Surgery 1 unit, Nakornping hospital, Chiang Mai province. The quality of care model of Donabedian was used as a framework for this study. The study was conducted from June – August 2011. Population included the head of surgical nursing division, the head nurse and 13 professional nurses of Male Surgery 1 unit. Samples were purposively selected and consisted of 19 elderly patients, 10 caregivers, 5 surgeons, 5 anesthetic nurses, and 5 operating room nurses. Research instruments included 1) question guide for focus group discussion and in-depth interview, 2) an observation form to record the practices of abdominal postoperative recovery promotion among health care providers, 3) an observation form to record the elderly's practices after abdominal surgery, 4) elderly's and the caregiver's satisfaction questionnaire, and 5) a form to record

recovery conditions, complications, and length of stay after surgery. Data were analyzed using descriptive statistics and data grouping.

Findings of this study revealed that;

1. Structure: the hospital did not have clear policy on abdominal postoperative recovery promotion, gerontological nurse specialist, clinical practice guidelines (CPGs) for abdominal postoperative recovery promotion, suitable teaching materials for elderly patients, and sufficient number of nurses to promote recovery after abdominal surgery among elderly patients.

2. Process: Health care providers did not have a systematic and continuing process to promote recovery after abdominal surgery.

3. Outcome: Postoperative complications experienced by the sample composed of abdominal distension (n = 12), delirium after operation (n =4), wound infection (n=3), pneumonia (n=2), and sepsis (n=1). Postoperative hospitalization ranged from 2 to 33 days (mean = 9.58).

These findings can be used as basic information for improving quality of care in order to promote recovery after abdominal surgery among elderly patients at Male Surgery 1 Unit, Nakornping hospital, Chiang Mai province. Our focus is on improving the structure and processes that lead to good outcomes.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญ	๗
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	7
คำถามการศึกษา	7
ขอบเขตการศึกษา	8
นิยามศัพท์	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
การผ่าตัดช่องท้องในผู้ป่วยสูงอายุ	10
ลักษณะและพยาธิสภาพของการผ่าตัดช่องท้องในผู้ป่วยสูงอายุ	11
ภาวะแทรกซ้อนที่เกิดขึ้นในผู้ป่วยสูงอายุหลังการผ่าตัดช่องท้อง	13
การฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้องในผู้ป่วยสูงอายุ	19
ระยะการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้องในผู้ป่วยสูงอายุ	20
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้องในผู้ป่วยสูงอายุ	20
การประเมินการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้องในผู้ป่วยสูงอายุ	23
การส่งเสริมการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้องในผู้ป่วยสูงอายุ	26
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้อง	28
การวิเคราะห์สถานการณ์การส่งเสริมการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้อง ในผู้ป่วยสูงอายุ	30
กรอบแนวคิดในการศึกษา	37

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3	
วิธีการดำเนินการศึกษา	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	38
เครื่องมือในการศึกษา	39
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	43
การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง	44
ขั้นตอนและวิธีการรวบรวมข้อมูล	45
การวิเคราะห์ข้อมูล	47
บทที่ 4	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	48
การอภิปรายผล	85
บทที่ 5	
สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการศึกษา	88
ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้	89
ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป	90
เอกสารอ้างอิง	91
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก เอกสารคำชี้แจงแก่ผู้เข้าร่วมโครงการ	99
ภาคผนวก ข เอกสารรับรองโครงการวิจัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	108
ภาคผนวก ค เอกสารรับรองโครงการวิจัย โรงพยาบาลนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่	109
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	110
ภาคผนวก จ การคำนวณดัชนีความตรงตามเนื้อหา	130

ญ

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ฉ ผลการสังเกตการปฏิบัติงานของพยาบาลและแพทย์ในการส่งเสริม การฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้องและผลการสังเกตการปฏิบัติตัว ของผู้ป่วยสูงอายุหลังการผ่าตัดช่องท้อง	136
ภาคผนวก ช รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	144
ประวัติผู้เขียน	145

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยสูงอายุ จำแนกตามอายุ รายได้ ระดับการศึกษาและสิทธิการรักษา	49
2	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยสูงอายุ จำแนกตามอาชีพ แหล่งที่มาของรายได้หลักและความเพียงพอของรายได้	50
3	จำนวนและร้อยละของผู้ป่วยสูงอายุ จำแนกตามโรคประจำตัว การวินิจฉัยหลังผ่าตัด และประวัติการได้รับการผ่าตัด	51
4	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยสูงอายุ จำแนกตามชนิดของการผ่าตัด ตำแหน่งแผลผ่าตัด และความยาวของแผลผ่าตัด	52
5	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยสูงอายุ จำแนกตามระยะเวลาในการผ่าตัด และระยะเวลาในการได้รับยาระงับความรู้สึก	53
6	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างผู้ดูแลผู้ป่วยสูงอายุ จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และความสัมพันธ์กับผู้ป่วยสูงอายุ	54
7	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มผู้ดูแลผู้ป่วยสูงอายุ จำแนกตาม อาชีพ ปัจจุบัน รายได้ตนเองเฉลี่ยต่อเดือน และความเพียงพอของรายได้	55
8	จำนวนและร้อยละของกลุ่มที่มบุคคลากรสุขภาพจำแนกตาม เพศ อายุ ตำแหน่ง	56
9	จำนวนและร้อยละของกลุ่มที่มบุคคลากรสุขภาพจำแนกตามระดับการศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน	57
10	ร้อยละของกิจกรรมการปฏิบัติตัวใน 24 ชั่วโมงหลังการผ่าตัดช่องท้องของผู้ป่วยสูงอายุ	63
11	ร้อยละของกิจกรรมการปฏิบัติตัวในวันที่ 1 หลังการผ่าตัดช่องท้องของผู้ป่วยสูงอายุ	64
12	ร้อยละของกิจกรรมการปฏิบัติตัวในวันที่ 2 หลังการผ่าตัดช่องท้องของผู้ป่วยสูงอายุ	65
13	ร้อยละของกิจกรรมการปฏิบัติตัวในวันที่ 3 หลังการผ่าตัดช่องท้องของผู้ป่วยสูงอายุ	66

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
14	ร้อยละของกิจกรรมการปฏิบัติตัวหลังการผ่าตัดช่องท้องในวันที่จำหน่ายจากโรงพยาบาลของผู้ป่วยสูงอายุ	67
15	ร้อยละของกิจกรรมการปฏิบัติงานของพยาบาลในการส่งเสริมการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้องในผลัดเช้า	68
16	ร้อยละของกิจกรรมการปฏิบัติงานของพยาบาลในการส่งเสริมการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้องในผลัดบ่าย	69
17	ร้อยละของกิจกรรมการปฏิบัติงานของแพทย์ในการส่งเสริมการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้อง	70
18	คะแนนอาการปวดแผลหลังการผ่าตัด จำนวนครั้งของการได้รับยาแก้ปวด จำนวนครั้งของการลุกเดินหลังการผ่าตัด	82
19	จำนวนและร้อยละของผู้ป่วยสูงอายุจำแนกตามการเกิดภาวะแทรกซ้อนหลังการผ่าตัด	83
20	จำนวนและร้อยละของผู้ป่วยสูงอายุจำแนกตาม จำนวนวันนอนในโรงพยาบาลในระยะหลังการผ่าตัด	83
21	จำนวนและร้อยละของผู้ป่วยสูงอายุจำแนกตามระดับความพึงพอใจต่อการส่งเสริมการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้อง	84
22	จำนวนและร้อยละของผู้ดูแลผู้ป่วยสูงอายุจำแนกตามระดับความพึงพอใจต่อการได้รับการส่งเสริมจากบุคลากรสุขภาพในการส่งเสริมการฟื้นฟูสภาพหลังการผ่าตัดช่องท้องของผู้ป่วยสูงอายุ	84